

DADES CATALOGRÀFIQUES

Autoria	Rudolf Fuchs (Viena, 1868-1918)
Lloc de producció	Viena
Lloc de procedència	Viena
Títol/nom objecte	Quadre de la Mare de Déu amb el Xiquet
Data	1868-1918
Mesures	86x70x1,8 cm
Materials/tècnica	óleo
N.º Inventari	3305
Ubicació en el museu	Dormitori de matrimoni

DESCRIPCIÓ

Originària d'un dormitori matrimonial, la peça compartia espai en la llar amb altres imatges devocionals marianes o dedicades al Sagrat Cor. Però les relacions de parentiu iconogràfic que traça aquesta Verge amb el Xiquet són més àmplies. Té nombroses germanes bessones, escampades per capelles i cases de subhastes europees. L'autor de l'original, l'artista vienès Rudolf Fuchs, va crear imatges femenines imbuïdes de l'exòtic erotisme dels Salons tardodecimonònics. No obstant això, en aquesta peça preval una altra faceta de la pintura finisecular: la necessitat de massificar el model més consensuat pel règim representacional vigent.

Com a expressió d'una nova estètica de la devoció, les Verges del període inhabilitaven el misticisme meditatiu i dolorós de les estampes tradicionals. Les imatges que van proliferar en el seu lloc van créixer en sentimentalitat i infantilisme, per a convertir-se en uns eficients manuals visuals de comportament. Així, les joves que repetien davant d'aquestes icones la ritual pregària, apresada de les seues mares o mestres religioses, interioritzaven el model a imitar. Amable, continguda i capaç de sublimar els impulsos hormonals, per a convertir-los en aparença impecable, Maria -o la nova Eva- anul·lava la diferència entre puresa, aspecte admirable i un codi de comportament que consolidava el nou ordre social.

RELECTURA

Tema Relacionat

Gènere i religió

Relectura

Els processos que van convertir la Perfecta Casada de l'Antic Règim en activista del feminisme catòlic (dedicat a socialitzar les capacitats maternes que se'ls suposaven), i més tard en la militant professional de la dreta, van tindre el seu origen en els canvis huitcentistes de l'espiritualitat europea. Abandonada pel subjecte polític masculí, la religió va passar a ser prioritat femenina, competint amb els models literaris del liberalisme burgés, que consolidaven la imatge de la mare, esposa i filla ideal, coneguda com l'Àngel de la llar. Cal afegir que des d'aquesta esfera limitada a la dona liberal li va ser reconegut un cert accés a la cultura, compatible amb la domesticitat i una religiositat amable i estetitzada.

L'Església espanyola va anar adaptant-se als nous temps mitjançant diferents reformulacions de les seues exigències cap a les dones. La segona meitat del XIX va ser testimoni de la consolidació del nou ideal marià, que sacralitzava la influència moral de la mare de família i el seu paper de redemptora de la secularitzada societat. El carlisme va ser la primera força política que va tractar de capitalitzar el potencial polític de les dones, cridant-les a manifestar públicament el seu suport a l'ideari més conservador (a més de convertir-les en infermeres per als militants ferits).

Al llarg de la Restauració es van consolidar organitzacions femenines catòliques amb diferent grau d'implicació política. La seua diversitat englobava un ampli rang, on van cabre tant les Lligues Catòliques com els sindicats femenins d'adscripció religiosa. Molt vinculats a l'auge de la beneficència organitzada, aquests grups van externalitzar les cures maternes, exaltades com a destí essencial de la dona, juntament amb la seua atribuïda naturalesa sacrificada, diligent i destinada a embellir l'entorn. El rerefons real

del mite s'entén si recordem que es tractada de dames de classes mitjana i alta, l'acció social de les quals anava dirigida als marginats, molts d'ells xiquets i dones. El vertader enemic no era la pobresa, sinó el que va ser conceptualitzat com la immoralitat derivada d'ella, inclosa la influència de les idees de l'esquerra política.

A principis del segle XX, a Occident es va viure un fenomen descrit com la nacionalització de les dones, en el qual les tendències polítiques conservadores van extrapolar el rol naturalitzat de la dona (mare, educadora, transmissora de les consignes de l'ordre establert i a més, força laboral gratuïta en l'àrea del treball social), per a reclamar-la en la seua qualitat de "patriota". Sovint, com va ser en el cas de la dictadura de Primo de Rivera, les forces polítiques al·ludides responien amb cosmètiques concessions legals, que a penes arribaven a sancionar parcialment les ja existents conquestes d'espais femenins en les esferes de l'educació i el treball. Una altra cara del mateix procés va ser la mobilització femenina catalana i basca, en defensa dels seus valors culturals autòctons. Aquestes organitzacions de dames catòliques van militar en suport de causes alternatives a la del poder oficial, contribuint a la creació de models femenins literaris i artístics d'idiosincràsia pròpia, però inseparables del mateix ideal tradicional, que incloïa la vocació de la dona per l'educació o per l'harmonització de les estructures socials.

En els anys vint i trenta van aparèixer models competidors especialment atractius. A la despreocupada i cosmopolita dona Decó, que disputava els espais de sociabilitat masculina (sobretot, els dedicats a l'oci), es va afegir la dona políticament activa, compromesa amb els ideals polítics de la II^a República, cada vegada més decidida a buscar una igualtat real en termes de drets i treball. Aquestes alternatives van neutralitzar les reticències dels sectors catòlics a la professionalització de l'activisme femení en el camp social i polític. El resultat va transcendir la massificació i ampliació de les competències del catolicisme social. En 1934 Pilar Primo de Rivera i un grup de joves, parents dels líders falangistes, van crear l'organització feixista que més tard, sota el nom de Secció Femenina de la FET i de les JONS, s'encarregaria de l'enquadrament polític de la dona durant la dictadura franquista. Tant el protagonisme públic, com les semblances amb l'estètica i el credo d'altres organitzacions feixistes europees, van resultar merament superficials. L'ideal de les falangistes va romandre fidel a l'ètica del sacrifici del suport incondicional al líder masculí, i a l'estètica que equiparava bellesa i abstinència sexual, ocasionalment matisada pels trets de la maternitat estesa; és a dir, no es van desviar significativament de l'imaginari de la dona social catòlica. Podíem arredonar la metàfora inicial, conclouent que la cadira portàtil que prometia la incursió en el vedat espai públic, a penes va portar a les dones als sempiterns pilars de la "abnegació, austeritat i alegria", que els exigia el fundador del feixisme espanyol José Antonio Primo de Rivera, en defensa d'un estat, estructurat com una paranoica i militaritzada família patriarcal.

BIBLIOGRAFIA

ARCE PINEDO R. (2008) *Dios, patria y hogar: la construcción social de la mujer española por el catolicismo y las derechas en el primer tercio del siglo XX*. Santander, Universidad de Cantabria.

BLASCO HERRANZ, I. (2003) *Paradojas de la ortodoxia: política de masas y militancia católica femenina en España: (1919-1939)*. Zaragoza, Prensas Universitarias de Zaragoza.

ROSÓN, M. (2016) *Género, memoria y cultura visual en el primer franquismo*. Madrid, Cátedra.

CAPEL MARTÍNEZ, R. M. (1982) *El trabajo y la educación de la mujer en España: 1900-1930*. Madrid, Ministerio de Cultura.

SÁNCHEZ LÓPEZ, R. (1990) *Mujer española, una sombra de destino en lo universal: trayectoria histórica de Sección Femenina (1934-1977)*. Murcia, Universidad de Murcia, Secretaría de Publicaciones.